

Представлена модель дозволяє враховувати вплив різних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Це особливо важливо, коли мова йде про управління складними соціально – економічними системами, при виборі стратегії яких необхідно врахувати комплексний вплив всіх факторів, що впливають на розвиток його потенціалу.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, розроблена модель управління стратегічним потенціалом підприємства як складова стратегічного управління та її аналіз дозволяють прийняти більш зважені стратегічні рішення, надати рекомендації щодо шляхів підвищення ефективності використання досліджуваної категорії. З впровадженням системи управління стратегічним потенціалом виникає потреба і об'єктивна необхідність в реструктуризації та трансформації системи стратегічного управління підприємством. Трансформаційні процеси охоплюватимуть: структури управління, стилі керівництва, інформаційні комунікації, правомочність, функціональні підсистеми, центри відповідальності; систему власних, владних та соціально – трудових відносин.

Література

1. Антонюк Ю. Застосування математичних моделей в стратегічному управлінні підприємством / Ю. Антонюк // Ринок цінних паперів. – 2006. – № 3– 4. – С. 55-68.
2. Гудзинський О.Д. Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств : монографія / О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир, Т.О. Гуренко. – К. : ІПК ДСЗУ, 2010. – 212 с.
3. Воронкова А.Е. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия : диагностика и организация : монографія / А.Е. Воронкова. – Луганськ : изд-во Восточно-украинского национального университета, 2000. – 315 с.
4. Отенко И.П. Стратегическое управление потенциалом предприятия : научное издание / И.П. Отенко. – Харьков. – Изд. ХНЭУ, 2006. – 256 с.
5. Птащенко Л.О. Розвиток наукових напрямків управлінських концепцій удосконалення системи показників діяльності / Л.О. Птащенко // Економіка і держава. – 2008. – №5. – С. 42-44.
6. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навчальний посібник / Н.С. Краснокутська. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с
7. Колесников А.А. Современные подходы и оценка потенциала предприятия в Украине / А.А. Колесников // Економіка: проблеми теорії і практики. – 2004. – Вип. 195. – С. 750-755.
8. Ігнат'єва І.А. Методологічні підходи щодо формування концептуальної моделі стратегічного управління промисловим підприємством / І.А. Ігнат'єва // Економіка і держава. – 2006. – №2. – С. 44-48.

УДК 339.5.053.7

Білоус Л.Й.,
викладач кафедри міжнародної економіки
Івано-Франківського інституту менеджменту
Тернопільського національного економічного університету

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ОРІЄНТОВАНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА І ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Постановка проблеми. Фінансова-економічна криза, яка бере свій початок з 2008 року і яка не оминула підприємств всіх галузей промисловості, зокрема харчової і аграрного сектора, змушує застосувати підприємницьким структурам раціональні методи для виходу з кризових ситуацій і шляхи побудови власної моделі розвитку для підприємств агропромислового підкомплексу. Маючи значний аграрно-ресурсний потенціал з виробництва продукції сільського господарства і її переробки та сприятливі природно-кліматичні умови, підприємства даного сектору спроможні забезпечити не тільки внутрішні потреби у продовольстві, але й з високим рівнем цінової конкурентоспроможності здійснювати експорт сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках. Зокрема, це стосується соняшникової олії, де Україна у 2010 році забезпечила 56 % всіх поставок даного виду продукції на міжнародний ринок. В результаті частка олії соняшникової у загальному експорті жирів та олій склала 90,6%, а у експорті всіх продуктів харчової промисловості – 45,0 %. [10, с.21].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження щодо пріоритетних напрямів активізації зовнішньоекономічної діяльності, рівня та ролі державної підтримки у формуванні політики протекціонізму для захисту вітчизняного сільського товаровиробника в умовах глобалізації ринків продовольства знайшло своє відображення у публікаціях відомих вітчизняних науковців: Андрійчука В. [7], Білика Ю. [1], Бураковського І., Власюка О. [6], Губського Б. [4], Кредісова А. [7], Мокія А. [6] Титаренко В. [6], а також в працях зарубіжних вчених – економістів, зокрема Фон Крамон- Таубаделя Ш. [8], Штріве Л. [8].

Залишаються ще недостатньо дослідженими питання зовнішньоекономічної орієнтованості продукції підприємств аграрного сектора і харчової промисловості в умовах формування інтеграційних процесів.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка тенденцій динаміки розвитку і формування експорту основних видів сільськогосподарської продукції та аналіз товарної структури експортно-імпоротної діяльності підприємств харчової промисловості України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Природно-ресурсні передумови формування і активізації експортоорієнтованості підприємств аграрного сектору і переробної промисловості змушують здійснювати діагностику та моніторинг основних видів продукції АПК для отримання стійких конкурентних позицій на міжнародному ринку.

Недорозвиненість внутрішнього продовольчого ринку сприяє розвитку негативних тенденцій в даному секторі, а, зокрема, втрати однієї третьої виробленої продукції ще на шляху просування продукції «товаровиробник – споживач», що з року в рік має тенденцію до повторення. В результаті спостерігається нестійка динаміка експорту основних видів сільськогосподарської продукції на світовий ринок й дана ситуація не дає підприємствам АПК утвердити і зайняти свою нішу в конкретних видах агропродовольчої продукції на міжнародному ринку.

Проводячи аналіз динаміки експорту основних видів сільськогосподарської продукції простежується аналогічна картина (табл. 1). Так, за аналізуючий період (2000–2010 рр.) Україна експортувала 11 основних видів сільськогосподарської продукції, обсяги стійкого зростання якої спостерігалось тільки по ячменю (у 6 разів в порівнянні з 2001 роком і у 1,5 рази у порівнянні з 2005 роком), кукурудзі (у 13 раз в порівнянні з 2001 роком і у 2 рази у порівнянні з 2005 роком), вівсі (у 5 раз в порівнянні з 2005 роком), пшениці (у 1,5 рази в порівнянні з 2005 роком) та соняшникової олії (у 4 рази в порівнянні з 2001 роком і у 1,7 рази у порівнянні з 2005 роком).

Таблиця 1
Динаміка чистого експорту основних видів сільськогосподарської продукції України у 2010 р., тис. тонн

Продукція	Рік						Темп зростання 2009\10 р., в % до:	
	2001\02	2005\06	2006\07	2007\08	2008\09	2009\10	2001\02 року	2005\06 року
Ячмінь	987	3898	5089	995	6367	6221	630,2	159,6
Кукурудза	371	2452	1003	2050	5485	4990	1345,0	203,5
Овес	34	0	-5	20	6	5	0,15	500,0
Жито	-16	69	2	0	6	56	-	81,2
Пшениця	-608	6393	3287	901	12963	9309	-	145,6
Соняшникова олія	550	1514	1867	1324	2098	2645	480,9	174,7
Соняшник	1019	215	330	67	761	347	34,0	161,4
Цукор	-392	-43	-10	-75	-41	-475	-	-
Яловичина та телятина	156	36	-6	37	-3	15	0,01	41,7
Свинина	9	-51	-59	-80	-238	-186	-	-
Молочні продукти	94	211	142	127	148	82	87,2	38,9

Джерело: розраховано на основі даних [3, с.83]

Решта ж продукції або взагалі не експортувалися (свинина і цукор) або їх обсяг експорту мав доволі незначний темп динаміки зростання (молоко і молочні продукти, яловичина і телятина, соняшник і жито). Тому відповідно по даних видах продукції не має сформованої ніші на зовнішньому ринку (крім олії соняшникової).

Держава за останні роки неодноразово «входила» до двадцятки лідерів на міжнародному ринку по багатьох видах продукції й це «входження» відбувалося за рахунок значних обсягів експорту й набагато нижчого рівня цін на кожний вид сільськогосподарської продукції від встановленої світової ціни.

Що ж до експорту продукції харчової промисловості, то товарна структура експорту даної галузі представлена 11 основними товарними групами, які в повній мірі відображають розвиток підгалузей харчової промисловості (табл. 2).

Таблиця 2

Товарна структура експорту харчової промисловості України у 2010 р.

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт	
	млн. дол. США	% у загальному обсязі експорту харчових продуктів
Жири та олії тваринного або рослинного походження	2617,3	49,7
Какао та продукти з нього	591,6	11,2
Залишки і відходи харчової промисловості	479,1	9,1
Алкогольні і безалкогольні напої та оцет	443,7	8,4
Продукти із зернових культур	254,3	4,8
Тютюн	213,9	4,1
Продукти переробки овочів, плодів	210,4	4,0
Цукор і кондитерські вироби з цукру	206,5	3,9
Різні харчові продукти	122,9	2,3
Продукція борошномельно-круп'яної промисловості	81,0	1,5
Продукти з м'яса та риби	48,7	0,9

Джерело: розраховано на основі даних [5, с.22]

Біля 50 % харчових продуктів у загальному обсязі експорту становлять жири та олії тваринного або рослинного походження, що забезпечує в балансі зовнішньої торгівлі позитивне сальдо. Решту продукції в структурі експорту продукції харчової промисловості становлять какао та продукти з нього – 11,2 % та залишки і відходи харчової промисловості, які становлять біля 9% в структурі експорту України. Незадовільною тенденцією є та ситуація, що залишки і відходи харчової промисловості займають досить високу частку в товарній групі продуктів харчової промисловості. Це говорить про значну питому вагу сировинних ресурсів, які йдуть на експорт.

Аналізуючи структуру імпорту, спостерігаємо деяке зміщення позицій товарних груп продуктів харчової промисловості (табл. 3).

Таблиця 3

Товарна структура імпорту продуктів харчової промисловості України у 2010 році

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Імпорт	
	Млн. дол. США	% у загальному обсязі імпорту харчових продуктів
Тютюн	471,5	15,8
Різні харчові продукти	466,5	15,6
Жири та олії тваринного або рослинного походження	451,6	15,1
Какао та продукти з нього	407,3	13,6
Алкогольні і безалкогольні напої та оцет	270,6	9,1
Цукор і кондитерські вироби з цукру	231,4	7,8
Продукти переробки овочів, плодів	223,3	7,5
Залишки і відходи харчової промисловості	208,4	7,0
Продукти із зернових культур	125,8	4,2
Продукти з м'яса, риби	100,3	3,4
Продукція борошномельно-круп'яної промисловості	27,5	0,9

Джерело: розраховано на основі [5, с.22]

Перші позиції займають продукти, які є однаковими за часткою імпорту: тютюн – 15,8 %, різні харчові продукти – 15,6% й жири та олії тваринного або рослинного походження – 15,1 %. В групі різних харчових продуктів переважають різні екстракти, підсилювачі смаків, соуси, які є шкідливі для споживання, проте вони здешевлюють продукцію харчової промисловості. В третій групі товарів - жири та олії тваринного або рослинного походження біля 60 % займає пальмова олія, яка є набагато дешевшою від усіх інших видів олії.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, розвиток і нарощування експортного потенціалу для підприємств харчової промисловості є стратегічно-важливим і необхідним завданням, вирішення і реалізація якого можлива при гармонізації національних стандартів системи якості продукції до міжнародних, що сприятиме виходу вітчизняних підприємств харчової промисловості на міжнародний ринок при відповідній протекціоністській політиці держави.

Література

1. Білик Ю.Д. Державний захист вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника та протекціоністська політика в Україні / Ю.Д. Білик. – К. : Урожай, 2000.
2. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. – К. : Основи, 1996.
3. Вплив торгівельної політики на людський розвиток: оцінка потреб України у галузі сприяння міжнародній торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unesc.org/fileadmin/DAM/trade/ct/ct_2011/AfT_Ukraine_U.pdf
4. Губський Б.В. Аграрний ринок / Б.В. Губський. – К.: Нора-принт, 1998.
5. Реструктуризація промисловості України у процесі посткризового відновлення: аналітична доповідь. – К. : НІСД, 2011. – 54 с: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Resrrukturizacia-054ad.pdf>
6. Розвиток зовнішньої торгівлі України та її економічна безпека : монографія / В.Г. Андрійчук, О.С. Власюк, А.І. Мокій, В.П. Титаренко ; за ред. В.Г. Андрійчука. – К. : НІСД, 1996.
7. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : монографія / Під заг. ред. А.І. Кредісова : [Пер. з рос.] – К., 1997.
8. Фон Крамон – Таубадель Ш. Реформа спільної аграрної політики ЄС та стратегія спільної аграрної політики для України / Ш. Фон Крамон – Таубадель, Л. Штріве // Україна на шляху до Європи. – К. : Фенікс, 2001.

УДК 631.11:331.108.45

Бурда Н.В.,
*асистент кафедри менеджменту і права
Луганський національний аграрний університет*

РОЛЬ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В ЙОГО ЕФЕКТИВНОМУ ВИКОРИСТАННІ

Постановка проблеми. Одним з факторів відтворення реального сектора економіки (підприємства) стає висококваліфікована робоча сила.

Недостатній кваліфікаційний рівень виробничого персоналу є однією з основних причин низької конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Ця обставина відображається на прибутках, обмежує фінансові можливості розвитку підприємств та його персоналу. Отже, проблема підготовки та перепідготовки кадрів носить соціальний характер.

Науково-технічний прогрес та вдосконалення форм організації праці зумовлює потребу в систематичному вдосконаленні форм і методів підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі дану проблему досліджували такі вчені: В.Н.Абрамова, О.А.Лосова, В. Гербачевський, А. Басса, А.Даркі, О. Ліпмано, К. Платонов, Я. Стреляу, Р. Шуберт, А. Ясингер, які приділяли увагу різноманітним методам підвищення кваліфікації працівників. Однак питання щодо їх впливу на ефективність використання персоналу недостатньо розкриті.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу та визначення ролі підвищення кваліфікації персоналу як основи його ефективного використання на сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реконструкція підприємства, їх технічне та технологічне переобладнання підвищують вимоги роботодавців до професійно-кваліфікаційного рівня своїх робітників. На даний час професійна діяльність не зводиться до рішення тільки виробничо-технічних завдань, вона все більше пов'язана з активною участю в реалізації соціальних, економічних, комерційних, правових та управлінських завдань. У зв'язку з цим стратегічним завданням кадрової політики підприємства можна назвати підготовку конкурентоздатного працівника, який зацікавлений в якості виробленого продукту, економії ресурсів, зниженню собівартості.

Якісна структура трудового потенціалу – досить мобільний показник, який залежить від освітнього рівня населення, ступеня охоплення його вищою і середньою освітою, характеру і масштабу підготовки кадрів, забезпечення видів економічної діяльності кваліфікованих робітників і фахівців. Вона багато в чому обумовлює можливості адаптації різних соціальних груп до інноваційних процесів, що відбуваються в економіці. Це пов'язано зі значними труднощами працевлаштування для